

POVIJESNI PRIKAZ I PRAVNI KARAKTER NORMATIVNIH AKATA REPUBLIKE SRPSKE KRAJINE

Dr. sc. Miljenko Brekalo,
viši znanstveni suradnik
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu
Voditelj Područnog centra Osijek

UDK: 323.173(497.5)''1990/1995''(093.2)
Ur.: 2. studenog 2012.
Pr.: 26. studenog 2012.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Općepoznata je činjenica da osnivanje srpskih autonomnih oblasti, kao i same, tzv. Republike Srpske Krajine (akr. RSK), prema pozitivnim legislativama Socijalističke Republike Hrvatske (akr. SRH) i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (akr. SFRJ), ipso iure i ipso facto predstavlja nelegitiman čin djela pobunjenih Srba. Identična je kvalifikacija ovoga čina i sa stajališta odredaba međunarodnog prava. Zbog toga, Republika Srpska Krajina nikada nije postala međunarodno-pravni subjekt. Također, normativne aktivnosti pobunjenih Srba, koje su bile osnova procesu osnivanja i ustrojavanja srpskih autonomnih oblasti i Republike Srpske Krajine na području Republike Hrvatske, bile su sub colore iuris, odnosno nelegitimne.¹

Ključne riječi: *Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, Socijalistička Republika Hrvatska, Republika Hrvatska, Republika Srpska Krajina, konvalidacija, normativna aktivnost, normativni akti.*

1. UVOD

U svakoj pravnoj državi, legislativa² je najvažnije primjereno sredstvo političkog upravljanja, njezina je temeljna zadaća da dovodi do općeobvezujućih odluka o socijalnim odnosima koje treba regulirati ili čije se reguliranje smatra

1 Kao što je navedeno u sažetku RSK nikada nije bio priznati međunarodno-pravni subjekt. Unatoč toj činjenici u naslovu, podnaslovima i cijelome tekstu neće biti korišten atribut, tzv. Naime, nakon višekratnih konzultacija sa stručnjacima za noviju hrvatsku povijest, autoru je predloženo da kod RSK ne stavlja atribut, tzv., što je vidljivo i kod drugih autora koji u svome naslovu koriste naziv navedene paradržavne tvorevine. Atribut, tzv. neće biti korišten kod paradržavnih tijela vlasti spomenute pardržave.

2 Engl. *legislation*; njem. *Gesetzgebung, Legislative*; franc. *législation*.

potrebnim. U tom kontekstu, legislativa je uvijek izraz političke volje ili uvjerenja koja, dakako, ne smiju biti samovolja. Politička volja ili uvjerenja u suvremenoj ustavnoj državi moraju biti utemeljena na sveobuhvatnom pravnom poretku koji se orijentira prema temeljnim vrednotama demokratskog društva.

Legislativa u širem smislu može se definirati kao cjelokupan političko-društveni proces ustanovljavanja socijalnih problema, tvorbe političke volje i parlamentarnog odlučivanja. Na drugoj strani, pod legislativom u užem smislu podrazumijeva se institucionalni proces donošenja zakonskih normi, koji je pravno i prema poslovniku organiziran u obliku ustavnih ovlasti, od formalne zakonodavne inicijative preko vijećanja i samog čina donošenja zakonske norme. Dakle, legislativa u užem (stručnom) smislu znači zakonodavni proces u kojem predstavničko tijelo priprema i donosi zakonske akte, ona je skup osnovnih pravnih normi (zakona) svake zemlje.

Ustavno-zakonodavna djelatnost ili legislativa u državnoj je organizaciji najviša vlast, a kao takva je svim ostalim državnim djelatnostima nadređena.

U Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ustavno-zakonodavna djelatnost u Saveznoj narodnoj skupštini bila je regulirana odredbama članka 293., 296. i 298. Ustava SFRJ.³ Prema navedenim ustavnim odredbama, pravo predlaganja saveznih zakona i drugih propisa i općih akata iz djelokruga Saveznog vijeća⁴ imao je svaki njegov delegat i njegovo radno tijelo. U zauzimanju stavova i opredjeljivanju o pitanjima o kojima se odlučivalo u Vijeću republika i pokrajina, delegacije skupština republika, odnosno skupština autonomnih pokrajina, zastupale su stavove svojih skupština. Delegacije skupština republika, odnosno skupština autonomnih pokrajina, obavještavale su svoje skupštine o radu Vijeća republika i pokrajina, o svom radu koji se odnosio na pitanja koja je to vijeće razmatralo i o stavovima drugih delegacija o tim pitanjima, i sudjelovale su u zauzimanju stavova svoje skupštine republike, odnosno skupštine autonomne pokrajine. Pravo predlaganja saveznih zakona i drugih općih akata iz djelokruga Vijeća republika i pokrajina, koji su se donosili na osnovi suglasnosti skupština republika i skupština autonomnih pokrajina, imala je svaka delegacija i radno tijelo Vijeća, skupština republike, odnosno skupština autonomne pokrajine i Savezno izvršno vijeće.

U Socijalističkoj Republici Hrvatskoj ustavno-zakonodavna djelatnost u Saboru SRH bila je regulirana odredbama članka 366. i 367 Ustava SRH.⁵ Prema navedenim ustavnim odredbama, pravo predlaganja zakona i drugih akata imao je

3 Službeni list SFRJ, br. 9/1974.

4 Savezna skupština ili službeno Skupština Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bila je dvodomni parlament i sastojala se od Saveznog vijeća i Vijeća republika i pokrajina. Savezno vijeće činili su delegati samoupravnih organizacija i zajednica te društveno-političkih organizacija u republikama i pokrajinama. Na drugoj strani, Vijeće republika i pokrajina činile su delegacije skupština republika i skupština autonomnih pokrajina. Savezno vijeće bilo je sastavljeno od 30 delegata samoupravnih organizacija i zajednica te društveno-političkih organizacija iz svake republike, odnosno 20 delegata iz svake autonomne pokrajine. Vijeće republika i pokrajina bilo je sastavljeno od 20 delegata iz skupštine svake republike i 8 delegata iz skupštine svake autonomne pokrajine.

5 Narodne novine, br. 8/1974.

svaki zastupnik u svom vijeću, odboru i komisiji Sabora SRH i saborska vijeća,⁶ Izvršno vijeće Sabora, samoupravne interesne zajednice, općinske skupštine, skupštine zajednica općina, društveno-političke organizacije i Privredna komora SRH. Pored navedenih subjekata, inicijativu za donošenje zakona i drugih akata imali su i radni ljudi i njihove organizacije i udruženja.

U Republici Hrvatskoj ustavno-zakonodavna djelatnost regulirana je Ustavom Republike Hrvatske⁷ i Poslovníkom Hrvatskog sabora.⁸ Odredbama članka 80. Ustava RH je određeno da zakone u Republici Hrvatskoj donosi Hrvatski sabor. U članku 82. Ustava RH propisano je da zakone (organske zakone), kojima se uređuju prava nacionalnih manjina, Hrvatski sabor donosi dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika, a zakone (organske) kojima se razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode, izborni sustav, ustrojstvo, djelokrug i način rada državnih tijela, te ustrojstvo i djelokrug lokalne i područne (regionalne) samouprave donosi većinom glasova svih zastupnika. Pravo predlagati zakone ima svaki zastupnik, klubovi zastupnika i radna tijela Hrvatskog sabora, te Vlada RH (čl. 84. Ustava RH). Predsjednik Republike proglasit će zakone u roku od osam dana od kada su izglasani u Hrvatskom saboru, a ako smatra da proglašeni zakon nije u skladu s Ustavom, može pokrenuti postupak za ocjenu zakona pred Ustavnim sudom RH. Prije nego što stupe na snagu zakoni i drugi propisi državnih tijela objavljuju se u „Narodnim novinama“, službenom glasilu RH. *Vacatio legis* iznosi osam dana od njegove objave, osim ako nije zbog osobito opravdanih razloga zakonom drugačije određeno.

2. *NORMATIVNA AKTIVNOST U RSK*

Okupaciju hrvatskoga teritorija pobunjeni Srbi nastojali su prikazati kao njihovo prirodno pravo na samoopredjeljenje, koje uključuje i pravo na odcjepljenje i na pripojenje Jugoslaviji. Glede oživotvorenja svoje separatističke ideje, pobunjeni Srbi su organizirali i proveli normativni scenarij na području cijele Republike Hrvatske. Njihovu normativnu aktivnost treba promatrati u dvije faze. Prva faza se

6 Sabor Socijalističke Republike Hrvatske činila su tri vijeća, i to: Vijeće udruženog rada, Vijeće općina i Društveno-političko vijeće. Vijeće udruženog rada Sabora imalo je 160 zastupnika. U vijeću općina Sabora svaka općina, zajednica općina i gradska zajednica općina imala je po jednog delegata. Društveno-političko vijeće Sabora imalo je 80 zastupnika.

7 Narodne novine, br. 56/1990. Međutim, nužno je naglasiti da je nakon okončanja Domovinskog rata, odnosno reintegracije Hrvatskog podunavlja u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske Ustav RH doživio nekoliko promjena. Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav Hrvatskog sabora na temelju svoje nadležnosti iz članka 57. Poslovníka Hrvatskog sabora, na sjednici 6. srpnja 2010. utvrdio je pročišćeni tekst Ustava Republike Hrvatske. Pročišćeni tekst Ustava Republike Hrvatske obuhvaća Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990., 135/1997., 8/1998. – pročišćeni tekst, 113/2000., 124/2000. – pročišćeni tekst, 28/2001., 41/2001. – pročišćeni tekst, 55/2001. – ispravak) te Promjenu Ustava Republike Hrvatske objavljenu u Narodnim novinama br. 76/2010.

8 Narodne novine, br. 17/1992.

odnosi na razdoblje postojanja autonomnih oblasti kao zasebnih cjelina, odnosno prije njihovog ujedinjena u jedinstvenu paradržavnu tvorevinu Republiku Srpsku Krajinu. Ovu fazu karakterizira normativni partikularizam, naime, svaka autonomna oblast samostalno je donosila normativne akte. Druga faza otpočela je 19. prosinca 1991. formiranjem Republike Srpske Krajine i trajala je do 15. siječnja 1998., odnosno do mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske. Potonju fazu karakterizira normativna kodificiranost, koja je ostvarena u Službenom glasniku Republike Srpske Krajine.⁹ Pored Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem, nomotehnička rješenja bit će prikazana za Srpsku Autonomnu Oblast Krajinu, Srpsku Oblast Zapadnu Slavoniju i Republiku Srpsku Krajinu. Međutim, identičan prikaz normativne aktivnosti pobunjenih Srba za Srpsku Autonomnu Oblast Zapadnu Slavoniju najslabije je moguće, jer nije dostupna cjelovita dokumentacija koja bi ukazivala na pravnu osnovu stvaranja ovog dijela srpske paradržavne tvorevine. Dva su temeljna razloga takvome stanju. Prvi se nalazi u činjenici da su pobunjeni Srbi prigodom oslobađanja zapadne Slavonije, odnosno tijekom trajanja oslobodilačke vojno-redarstvene akcije kodnog naziva „Bljesak“ znatan dio dokumentacije spalili ili odnijeli sa sobom u Bosnu pod nadzorom bosanskih pobunjenih Srba. Drugi razlog nalazi se u činjenici da su pojedini hrvatski branitelji tijekom trajanja „Bljeska“ neoprezno i neodgovorno uništili jedan dio dokumentacije, koja predstavlja neophodnu povijesnu i pravnu građu o rekonstrukciji normativne i svekolike druge aktivnosti pobunjeničkih vlasti na ovom području Republike Hrvatske. Međutim, cjelovita normativna aktivnost pobunjenih Srba tijekom trajanja obiju faza ima zajednički cilj, a to je upravno-pravna dezintegracija Republike Hrvatske, odnosno nakon 15. siječnja 1992. nezavisne i suverene Republike Hrvatske.

3. SRPSKA OBLAST SLAVONIJA, BARANJA I ZAPADNI SREM

Nomotehnička rješenja pobunjenih Srba mogu se sagledati na primjeru istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema.

Neuspjelu legalizaciju aneksije Hrvatskoga podunavlja pobunjeni Srbi su nastojali provesti donošenjem sljedećih akata:

- Deklaraciju o suverenoj autonomiji srpskoga naroda Slavonije, Baranje i zapadnog Srema, donijelo je 26. veljače 1991. Srpsko nacionalno vijeće za Slavoniju, Baranju i Zapadni Srem;¹⁰
- Odluku o položaju srpskoga naroda iz Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema u jugoslavenskoj državnoj zajednici, donijela je 25. lipnja 1991. u Borovu Selu

9 Izdavač Službenog glasnika Republike Srpske Krajine bilo je Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Srpske Krajine, a tiskan je u NIU Službeni list SFRJ, Beograd, Jovana Ristića 1, gdje je tiskan i Službeni glasnik Savezne Republike Jugoslavije.

10 Službeni glasnik Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem, br. 1, str. 1-2. Kao izdavač Službenog glasnika deklarirala se Velika narodna skupština Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem, a tisak je obavljalo „Slovo“ Grafičko preduzeće Beli Manastir.

Velika narodna skupština Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema na prvome zasjedanju;¹¹

- Ustavni zakon Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema¹² i Zakon o sprovođenju Ustavnog zakona,¹³ donijela je 25. rujna 1991. u Belome Manastiru Velika narodna skupština Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema na drugome zasjedanju.

Deklaracija o suverenoj autonomiji srpskoga naroda Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema sastojala se od sljedećih deset točaka:

„1. Srpski narod u Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu neodvojivi je dio suverenog srpskog naroda koji živi u Jugoslaviji, sukladno tome, on na teritoriji koju nastanjuje ostvaruje suverena prava srpskog naroda;

2. Ostvarivanje suverenih prava srpskog naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu iskazuje se u suverenoj autonomiji, koja podrazumijeva vrhovnu zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast u stvarima autonomije;

3. Stvari autonomije u smislu ove Deklaracije jesu: jezik, obrazovanje djece i omladine, prosvjeta, bogoštovlje, zdravstvena zaštita, zaštita prirode, čovjekove sredine i spomenika kulture, briga o narodnom blagostanju, zaštita javnog reda, mira i sigurnosti, kao i druge stvari u izravnoj vezi s njima, a koje se utvrđuju Statutom autonomije ili autonomnom uredbom;

4. Radi ostvarivanja suverene autonomije srpskoga naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu, Statutom autonomije utvrđuju se njezini organi i organizacije. Pravo je organa autonomije da propisuje i prikuplja poreze i dadžbine neophodne za obavljanje svojih djelatnosti u stvarima autonomije, te da se preko svojih organizacija i poduzeća bave odgovarajućim neophodnim gospodarskim aktivnostima;

5. U skladu sa Statutom autonomije, organi autonomije surađuju s drugim dijelovima srpskog naroda u Jugoslaviji, njihovim predstavnicima, političkim i drugim organizacijama u ustanovama, te u tom smislu mogu u stvarima autonomije zaključivati posebne ugovore. Statusnim ugovorima organi autonomije mogu u skladu sa svojim nadležnostima prenijeti vršenje određenih prava u stvarima autonomije na određene organe Srpske države;

6. Najviši zakonodavni organ u stvarima autonomije, koji donosi i statut autonomije, jest slobodno i demokratski izabrana Skupština Autonomije. Izvršna vlast u stvarima autonomije pripada Vladi autonomije, koja u skladu s načelima parlamentarizma europskog tipa odgovara Skupštini autonomije, sudsku vlast u stvarima autonomije obavljaju nezavisni sudovi;

7. Dok se ne stvore uvjeti za ustanovljenje i normalan rad republičkih organa autonomije, njihova prava obavljat će Srpsko nacionalno vijeće za Slavoniju, Baranju i Zapadni Srijem (dalje: Nacionalno vijeće). Pravo je Nacionalnog vijeća da oglasi ništavim sve pravne akte koji vrijeđaju važeći Ustav Jugoslavije i suverenu autonomiju srpskog naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu;

11 Ibidem, str. 2.

12 Ibidem, str. 2-5.

13 Ibidem, str. 5-6.

8. Nacionalno vijeće jest izraz povjerenja i borbe srpskog naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu za slobodu. Čim budu stvorene pretpostavke za to, Nacionalno vijeće podnijet će svoje odluke i rješenja na potvrdu nadležnim organima autonomije ili izravno srpskom narodu u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu, na njegovom crkveno-narodnom saboru;

9. Osnovni oblik suverene autonomije srpskog naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu jest mjesna samouprava. Nositelji mjesne samouprave jesu one općine i mjesne zajednice toga područja u kojima srpski narod imao većinu sada ili je tu većinu imao 6. travnja 1941. Osnovna načela ove samouprave odredit će se Statutom autonomije;

10. Suverena srpska autonomija Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem postoji i djeluje u sastavu sadašnje Republike Hrvatske samo pod uvjetom da Jugoslavija postoji kao savezna država. Ukoliko takva Jugoslavija prestane da postoji ili se preobrazi u skup samostalni država, ova autonomija nastavit će da postoji kao dio matične države srpskoga naroda.“

Prema Odluci o položaju srpskoga naroda iz Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema u jugoslavenskoj državnoj zajednici, srpski narod na području Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema odlučio je ostati u zajedničkoj državi s drugim dijelovima srpskoga naroda i drugim jugoslavenskim narodima koji žele živjeti u zajedničkoj jugoslavenskoj državi, gdje će se primjenjivati Ustav SFRJ i drugi savezni zakonski i podzakonski akti. Teritorij Oblasti uređuje se ustavom zajedničke jugoslavenske države. U članku 6. Odluke stoji da trenutkom razdruživanja Republike Hrvatske, Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem ostaju u njezinom sastavu.

U preambuli Ustavnog zakona Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema stoji:

„Polazeći od principa samoopredjeljenja naroda, kao međunarodno priznatog prava, srpski narod Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema je, donoseći Deklaraciju o suverenoj autonomiji srpskog naroda, Odluku o položaju srpskoga naroda Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, ne osporavajući pravo drugim narodima za samoopredjeljenjem, odlučio da živi zajedno s narodima Republike Srbije, Republike Crne Gore i drugim narodima koji žele živjeti u istoj državi Jugoslaviji zasnovanoj na vladavini prava i socijalnoj pravdi, ravnopravnosti, slobodama i pravima čovjeka i građanina, slobodnom tržištu, ravnopravnosti svih oblika vlasništva, demokratskim načelima društvenog i državnog uređenja...“

Ustavni zakon Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema donesen je na drugom zasjedanju Velike narodne skupštine, koje je održano 25. rujna 1991. Predmetni Ustavni zakon u svome članku 1. odredio je da su okupirani dijelovi Istočne Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema sastavni dijelovi Jugoslavije.¹⁴

14 Članak 1. Ustavnog zakona:

„Srpska Oblast Slavonija, Baranja i Zapadni Srem je samostalna federalna jedinica u Jugoslaviji i ravnopravna je sa drugim federalnim jedinicama i njihovim dijelovima koje su donijele odluku da ostaju u Jugoslaviji.“

Ostvarivanje trodiobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu pobunjeni Srbi su predvidjeli u Deklaraciji o suverenoj autonomiji srpskoga naroda Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. Prema njima, ostvarivanje suverenih prava srpskoga naroda u Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu iskazuje se u suverenoj autonomiji, koja podrazumijeva vrhovnu zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast u stvarima autonomije. Trodioba vlasti na području Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema propisana je odredbama Ustavnog zakona Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema.

Ustavotvorna i zakonodavna vlast dana je u nadležnost Velikoj narodnoj skupštini, koja je imala sljedeće ovlasti: odlučivanje o promjeni Ustavnog zakona; donošenje zakona, drugih propisa i općih akata; donošenje plana razvoja, prostornog plana, proračuna i završnog računa; utvrđivanje prijedloga odluke o promjeni granica Srpske Oblasti; utvrđivanje teritorijalne organizacije u Srpskoj Oblasti; odlučivanje o ratu i miru; ratifikacija međunarodnih ugovora; raspisivanje oblasnog javnog zajma i odlučivanje o zaduživanju Srpske Oblasti; raspisivanje oblasnog referenduma; biranje i razrješavanje: predsjednika i potpredsjednike Velike narodne skupštine, predsjednika i potpredsjednike i ministre u Vladi, predsjednike i sudce Oblasnog suda i drugih sudova, Oblasnog javnog tužitelja i javne tužitelje, kao i druge dužnosnike određene zakonom; obavljanje kontrole nad radom Vlade i drugih tijela i dužnosnika odgovornih Velikoj narodnoj skupštini, u skladu s Ustavnim zakonom i drugim zakonima; obavljanje i drugih poslova u skladu s Ustavnim zakonom.

Prema odredbama Ustavnog zakona izvršna vlast pripada Vladi Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, koju bira Velika narodna skupština, a njezin rad reguliran je Zakonom o Vladi Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema.¹⁵ Temeljem Odluke o izboru predsjednika i potpredsjednika Vlade Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem¹⁶ za predsjednika je izabran Goran Hadžić, a za potpredsjednike Mladen Hadžić i Dragan Sabljaković.

Prema odredbama članka 31. Ustavnog zakona sudbena vlast pripada sudovima, a prema odredbama Zakona o sudovima¹⁷ na teritoriju Srpske Oblasti primjenjuje se Zakon o sudovima Republike Srbije.¹⁸ Sudovi na teritoriju Oblasti su organizirani kao sudovi opće nadležnosti i privredni sudovi. Sudovi opće nadležnosti su osnovni sudovi, viši sudovi i Oblasni sud Srpske Oblasti, a privredni sudovi su privredni sudovi i viši privredni sudovi. Zakonom o privremenoj teritorijalnoj nadležnosti sudova¹⁹ osnovni sudovi su Osnovni sud u Belom Manastiru za teritorij Baranje i Osnovni sud u Vukovaru s privremenim sjedištem u Dalju za teritorij Slavonije i Zapadnog Srijema. Pored osnovnih sudova postojali su i viši sudovi kao drugostupanjski s identičnim sjedištima i mjesnim nadležnostima. Najviša sudbena

15 Supra notae br. 10, str. 10-12.

16 Službeni glasnik Socijalističke Republike Srbije, br. 43/1991.

17 Supra notae br. 10, str. 14.

18 Službeni glasnik Socijalističke Republike Srbije, br. 46/1991.

19 Supra notae br. 10, str. 15.

instanca bio je Oblasni sud Srpske Oblasti u Vukovaru s privremenim sjedištem u Dalju. Na drugoj strani, na teritoriju Srpske Oblasti primjenjivao se Zakon o javnom tužilaštvu Republike Srbije.²⁰ Prema odredbama Zakona o javnom tužilaštvu donesenog od Srpske Oblasti,²¹ funkciju javnog tužiteljstva na teritoriju Srpske Oblasti obavljali su javna tužilaštva, viša javna tužilaštva i oblasni javni tužitelj, a teritorijalna nadležnost javnih tužilaštava bila je određena analogno nadležnostima sudova.

Odlukom o izboru predsjednika Velike narodne skupštine Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem za predsjednika je izabran Ilija Končarević. Odlukom o izboru potpredsjednika Velike narodne skupštine Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem za njegove potpredsjednike izabrani su Đorđe Latas i Časlav Nikšić.

Odredbama Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona²² na području Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema stavljen je izvan snage Ustav Republike Hrvatske, svi zakonski i podzakonski akti, a kao pravna pravila na ovome području uvedeni su zakonski propisi Republike Srbije. Pored toga, suspendiran je rad svih državnih tijela Republike Hrvatske na ovome području, a na njihov rad nastavili su privremeni organi.

4. SRPSKA AUTONOMNA OBLAST KRAJINA

Pobunjeni Srbi na području Srpske Autonomne Oblasti Krajina poduzeli su niz protuustavnih radnja i donijeli velik broj podzakonskih akata radi stvaranja normativnih pretpostavki za odcjepljenje dijelova teritorija Socijalističke Republike Hrvatske. Kronološkim redom doneseni su sljedeći podzakonski akti:

- Odluka o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Knin od 27. lipnja 1990.;²³
- Odluka o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Donji Lapac od 28. lipnja 1990.;
- Dogovor o pristupanju Zajednici općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Gračac od 29. lipnja 1990.;
- Odluka o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Obrovac od 12. srpnja 1990.;
- Odluka o pristupanju općine Vojnić Zajednici općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Vojnić od 24. srpnja 1990.;
- Odluka o pristupanju općine Dvor Zajednici općina sjeverne Dalmacije i Like, Skupštine općine Dvor od 17. srpnja 1990.

20 Službeni glasnik Socijalističke Republike Srbije, br. 43/1991.

21 Supra notae br. 10, str. 15-16.

22 Supra notae br. 10, str. 5-6.

23 Službeni vjesnik općina Drniš, Knin i Šibenik, br. 12/1990.

Navedene odluke suprotne su odredbama Ustava Socijalističke Republike Hrvatske i s gledišta načina stupanja na snagu i u pogledu njihovog sadržaja. Naime, prema odredbi točke 1. Amandmana XLIII. na Ustav SR Hrvatske,²⁴ općine međusobno surađuju na načelima dobrovoljnosti i solidarnosti, udružuju sredstva i osnivaju zajedničke organe, organizacije i službe za obavljanje poslova od zajedničkog interesa i za zadovoljavanje zajedničkih potreba i mogu se udruživati u zajednice općina Naime, ova odredba stupila je na snagu 21. lipnja 1989., a nešto više od godinu dana (25. srpnja 1990.) stupio je na snagu Amandman LXIX. na Ustav SR Hrvatske.²⁵ Amandmanom LXIX. u točki 1. Amandmana XLIII. zamjenjuju se riječi „u zajednici općina“ riječima „u skladu sa zakonom“. Navedenom zamjenom zadržana je mogućnost udruživanja općina, ali samo u skladu sa zakonom koji će urediti odnose u ovoj oblasti, a koji u vrijeme donošenja spornih odluka pobunjenih Srba nije bio donesen. Prema tomu, Odluka Skupštine općine Knin o osnivanju zajednice općina nije u skladu s Ustavom, jer ni jedna skupština općine nema, niti je imala, ustavno ovlaštenje da osnuje zajednicu općina, da utvrđuje teritorij zajednice općina, odnosno da propisuje koje općine čine takvu zajednicu općina. Dakle, samo se Ustavom i zakonom mogao utvrđivati politički i teritorijalni ustroj SRH.

Krajem 1990. i početkom 1991. pobunjeni Srbi donijeli su u većem broju općina i mjesnih zajednica sljedeće odluke koje su bile u cijelosti protivne tadašnjim pozitivno-pravnim propisima, a odnosile su se na upravno-teritorijalnu dezintegraciju Republike Hrvatske:

- Skupština općine Kostajnica 19. prosinca 1990. donijela je Odluku o pristupanju Skupštine općine Kostajnica Zajednici općina sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine i Odluku o raspisivanju referenduma;
- Skupština općine Knin 20. prosinca 1990. donijela je Statutarnu odluku o promjeni Statuta općine Knin;
- Skupština općine Benkovac 20. prosinca 1990. donijela je Odluku Skupštine općine Benkovac o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine;
- Skupština općine Vojnić 20. prosinca 1990. donijela je Odluku Skupštine općine Vojnić o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine;
- Skupština općine Obrovac 20. prosinca 1990. donijela je Odluku Skupštine općine Obrovac o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine;
- Skupština općine Gračac 20. prosinca 1990. donijela je Odluku Skupštine općine Gračac o usvajanju Statuta Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like, Odluku o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine;

24 Narodne novine, br. 28/1989.

25 Narodne novine, br. 31/1990.

- Skupština općine Dvor 21. prosinca 1990. donijela je Odluku Skupštine općine Dvor o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, Odluku o usvajanju Odluke Privremenog predsjedništva Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine od 12. prosinca 1990.;
- Skupština općine Vrginmost 15. siječnja 1991. donijela je Odluku Skupštine općine Vrginmost o raspisivanju referenduma o pristupanju općine Vrginmost Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine;
- Skupština općine Pakrac 22. veljače 1991. donijela je Odluku Skupštine općine Pakrac o pristupanju općine Pakrac SAO Krajina;
- Zbor građana mjesta Vrzići 28. studenoga 1990. donio je Odluku o raspisivanju referenduma radi odlučivanja o izdvajanju mjesta Vrzići iz Mjesne zajednice Vratnik - općina Senj i pripajanju Mjesnoj zajednici Brlog - općina Otočac;
- Zborovi građana sljedećih mjesnih zajednica donijeli su Odluku o raspisivanju referenduma o izdvajanju iz općine Otočac i pripajanju općini Titova Korenica: Mjesne zajednice Zalužnica 10. studenoga 1990., Mjesne zajednice Vrhovine 16. studenoga 1990., Zbora građana Mjesne zajednice Doljani 26. studenoga 1990., Mjesne zajednice Srpsko Polje 27. studenoga 1990., Mjesne zajednice Podum 28. studenoga 1990., Mjesne zajednice Donji Babin Potok 29. studenoga 1990., Mjesne zajednice Gornji Babin Potok 29. studenoga 1990., Mjesne zajednice Gornje Vrhovine 29. studenoga 1990., Mjesne zajednice Turjanski 29. studenoga 1990., Mjesne zajednice Škare 30. studenoga 1990., Mjesne zajednice Drenov Klanac i Brloška Dubrava 1. prosinca 1990., Mjesne zajednice Ponori 1. prosinca 1990., Mjesne zajednice Rudopolje 1. prosinca 1990., Mjesne zajednice Brlog 1. prosinca 1990., Mjesne zajednice Glavace od 1. prosinca 1990. i Mjesne zajednice Dabar 1. prosinca 1990.

Pobunjeni Srbi svojim odlukama u navedenim općinama usvojili su Statut Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajina, kao i Odluku o pristupanju Zajednici općina sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine. Pri osnivanju Srpske Autonomne Oblasti Krajina pozivali su se na Zajednicu općina sjeverne Dalmacije i Like. Međutim, odluke općinskih skupština o osnivanju navedene Zajednice poništene su Odlukom Ustavnog suda Socijalističke Republike Hrvatske broj U/I-214/1990. od 28. kolovoza 1990. Naime, navedene odluke nisu u skladu s temeljnim odredbama Ustava Republike Hrvatske, također i s odredbama Ustava Socijalističke Republike Hrvatske iz 1974. Ustav iz 1974., za primjene svoga važenja i u vremenu kada su donesene navedene odluke, nije sadržavao osnovu za osnivanje autonomnih oblasti u okviru SR Hrvatske. Na drugoj strani, takve ustavne osnove ne sadrži ni važeći Ustav Republike Hrvatske u njegovim temeljnim odredbama. Odnosno u članku 1. utvrđeno je da je Republika Hrvatska jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država, a u članku 2. stavku 1. da je suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv, nedjeljiv i neprenosiv. Stoga, navedene odluke o usvajanju neustavnih akata Srpske Autonomne Oblasti Krajine (Statut Srpske Autonomne Oblasti Krajine

i Odluka o njegovu provođenju), kao i odluke o pristupanju u njezin sastav, u suprotnosti su s Ustavom iz 1974. i s važećim Ustavom Republike Hrvatske. Isto tako, neustavne su Odluka Skupštine općine Kostajnica o raspisivanju referenduma, kao temelj za pristupanje općine Kostajnica u Srpsku Autonomnu Oblast Krajine i Statutarna odluka Skupštine općine Knin o promjeni Statuta općine Knin kojom se općina Knin uključuje u sastav spomenute Srpske Autonomne Oblasti Krajine. Dakle, prema navedenim ustavnim tekstovima, na području Republike Hrvatske nije bilo moguće osnivati autonomne teritorijalne cjeline, bez obzira na razloge kojima su to opravdavali pobunjeni Srbi, a osnivanje Srpske Autonomne Oblasti Krajine predstavljalo je njihov protuustavan čin. Na drugoj strani, odluke zbora građana mjesta Vrzić i zborova građana navedenih mjesnih zajednica nisu zakonite jer, prema odredbama članka 10. stavak 2. Zakona o područjima općina u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, odluku o raspisivanju referenduma, radi odlučivanja o izdvajanju pojedinog mjesta iz sastava određene općine, donosi općinska skupština te općine, a ne zbor građana kao što je to ovdje slučaj.

5. SRPSKA OBLAST ZAPADNA SLAVONIJA

Identično svojim sunarodnjacima na području Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem i Srpske Autonomne Oblasti Krajina, pobunjeni Srbi na području Srpske Oblasti Zapadna Slavonija također su poduzeli niz protuustavnih radnja i donijeli velik broj akata radi stvaranja normativnih pretpostavki za odcepljenje dijelova teritorija Socijalističke Republike Hrvatske.

Kronološkim redom Narodna skupština Srpske Oblasti Zapadne Slavonije donijela je sljedeće akte:

- Odluku o proglašenju Statuta Srpske Oblasti Zapadne Slavonije,
- Statut Srpske Oblasti Zapadne Slavonije,
- Odluku o sprovođenju Statuta Srpske Oblasti Zapadne Slavonije,²⁶
- Odluku o organizaciji i načinu rada oblasnog veća Srpske Oblasti Zapadne Slavonije,²⁷
- Odluku o organizaciji oblasnih organa uprave,²⁸
- Odluku o osnivanju, organizaciji i načinu rada Izvršnog saveta Opštine Okučani,²⁹
- Odluku o postavljanju Izvršnog saveta Opštine Okučani,³⁰
- Odluku o osnivanju, organizaciji i načinu rada Izvršnog saveta Opštine Grubišno Polje,³¹

26 Službeni glasnik Republike Srpske Krajine, br. 14/1992.

27 Ibidem.

28 Ibidem.

29 Ibidem.

30 Ibidem.

31 Ibidem.

- Odluku o postavljanju Izvršnog saveta Opštine Grubišno Polje,³²
- Odluku o osnivanju, organizaciji i načinu rada Izvršnog saveta Opštine Podravska Slatina,³³
- Odluku o postavljanju Izvršnog saveta Opštine Podravska Slatina,³⁴
- Odluku o osnivanju, organizaciji i načinu rada Izvršnog saveta Opštine Daruvar,³⁵
- Odluku o postavljanju Izvršnog saveta Opštine Daruvar,³⁶
- Odluku o osnivanju, organizaciji i načinu rada Izvršnog saveta Opštine Pakrac,³⁷
- Odluku o postavljanju Izvršnog saveta Opštine Pakrac,³⁸
- Odluku o pripremanju regionalnog prostornog plana Srpske Oblasti Zapadne Slavonije,³⁹
- Odluku o ovlaštenim licima koja zastupaju interese srpskog naroda Srpske Oblasti Zapadne Slavonije u odnosima s UNPROFOR-om, u ovlastima gde se rešava i odlučuje o statusnim pitanjima Srpske Oblasti Zapadne Slavonije.⁴⁰

Normativna rješenja pobunjenih Srba na području Srpske Oblasti Zapadne Slavonije sadržajno su ista kao i kod njihovih sunarodnjaka na području drugih dviju oblasti. Zbog toga u ovom poglavlju neće biti detaljnijeg prikaza njihovoga sadržaja.

6. REPUBLIKA SRPSKA KRAJINA

Vrhunac normativne aktivnosti okupacijskih vlasti predstavlja Ustav Republike Srpske Krajine, kojega su istovremeno, tj. 19. veljače 1991. usvojile Skupština Srpske Autonomne Oblasti Krajina, Velika narodna skupština Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem i Skupština Srpske Autonomne Oblasti Zapadna Slavonija. Navedene skupštine donijele su Odluku o proglašenju Ustava Republike Srpske Krajine, a objavljena je u Službenom glasniku Republike Srpske Krajine, br. 1. od 2. siječnja 1992.

U preambuli Ustava SRK stoji: „Polazeći od prava srpskoga naroda na samoopredjeljenje i u skladu sa slobodno izraženom voljom srpskog naroda Srpske Autonomne Oblasti Krajina potvrđene i referendumom, kao i vjekovne borbe srpskog naroda za slobodu njegove slobodarske demokratske i državotvorne tradicije, riješen da stvori demokratsku državu srpskog naroda na svom povijesnom

32 Ibidem.

33 Ibidem.

34 Ibidem.

35 Ibidem.

36 Ibidem.

37 Ibidem.

38 Ibidem.

39 Ibidem.

40 Ibidem.

i etničkom prostoru u kojoj se ostalim građanima osigurava ostvarivanje nacionalnih prava, državu zasnovanu na suverenosti koja pripada srpskom narodu i ostalim građanima u njoj, na vladavini prava i na ravnopravnim uvjetima za napredak pojedinaca i društva, srpski narod Republike Srpske Krajine preko svojih poslanika u Ustavotvornoj skupštini, donosi Ustav Republike Srpske Krajine.“

Ustav RSK definira Republiku Srpsku Krajinu kao nacionalnu državu srpskoga naroda i svih građana koji u njoj žive. Prema njegovim odredbama, suverenost pripada srpskom narodu Republike Srpske Krajine i svim građanima koji u njoj žive, a ostvaruju je referendumom, narodnom inicijativom i putem svojih slobodno izabраниh predstavnika.

Teritorij je RSK jedinstven i neotuđiv, a o promjeni granica odlučuju građani referendumom. Međutim, Skupština RSK može odlučiti da se druge srpske teritorije pripoje Republici Srpskoj Krajini, ako se prethodno građani tih teritorija izjasne o pripajanju.

7. PRAVNI KARAKTER NORMATIVNIH AKATA RSK

Normativne aktivnosti pobunjenih Srba, koje su bile osnova procesu osnivanja i ustrojavanja srpskih autonomnih oblasti i Republike Srpske Krajine na području Republike Hrvatske, bile su nelegitimne. Proces je započeo tijekom egzistiranja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno Socijalističke Republike Hrvatske, prema čijim tadašnjim propisima, saveznom i republičkom ustavu za to nisu postojale normativne pretpostavke. Naravno, taj se proces nije mogao ozakoniti ni prema, tzv. Božićnom Ustavu Republike Hrvatske iz 1990. Prema odredbama Ustava SFRJ, teritorij republika ne može se mijenjati bez njihovog pristanka, a republičke granice mogu se mijenjati samo na temelju sporazuma.⁴¹ Nadalje, SFRJ je prema odredbama članka 1. i 2. Ustava SFRJ definirana kao savezna država, dobrovoljno ujedinjenih naroda, socijalističkih republika i socijalističkih

41 Članak 5. Ustava SFRJ:

„Teritorij Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije jedinstven je i čine ga teritoriji socijalističkih republika.

Teritorij republike ne može se mijenjati bez pristanka republike, a teritorij autonomne pokrajine – ni bez pristanka autonomne pokrajine.

Granica Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ne može se mijenjati bez suglasnosti svih republika i autonomnih pokrajina.

Granica između republika može se mijenjati samo na osnovi njihova sporazuma, ako se radi o granici autonomne pokrajine, i na osnovi njezine suglasnosti.“

Članak 4. ustava SRH:

„Teritorij Socijalističke Republike Hrvatske čine područja općina utvrđena zakonom.

Teritorij Socijalističke Republike Hrvatske sastavni je dio teritorija Socijalističke Republike Jugoslavije.

Granice Socijalističke Republike Hrvatske mogu se mijenjati samo na osnovi odluke Sabora Socijalističke Republike Hrvatske i u skladu s izraženom voljom stanovnika na koje se odnosi promjena.“

autonomnih pokrajina. Dakle, nije bio predviđen nikakav drugi vid autonomije na području SFRJ, pa ni srpskih autonomnih oblasti i same RSK. Treba istaknuti da su savezni Ustav i Ustav SRH u svojim osnovnim načelima predviđali pravo na samoodređenje, koje uključuje i pravo na odcjepljenje.⁴² Međutim, članak 1. stavak 2. Ustava SRH definira Socijalističku Republiku Hrvatsku kao nacionalnu državu hrvatskoga naroda, državu srpskoga naroda u Hrvatskoj i državu narodnosti koje u njoj žive. Dakle, tadašnja savezna i republička legislativa predviđala je mogućnost odcjepljenja republika, a nikako separatističkih skupina kao što su to bili pobunjeni Srbi na okupiranim područjima Republike Hrvatske. Ovo ustavno pravo priznala je i međunarodna zajednica, koja je to iskazala na Konferenciji o miru u Jugoslaviji (Arbitražna komisija), Mišljenje br. 3. od 11. siječnja 1992. (o međunarodnim granicama novih država).⁴³ Zbog visokih pravnih standarda, poštivanja ljudskih

42 Osnovno načelo br. 1. Ustava SFRJ: „Narodi Jugoslavije, polazeći od prava svakog naroda na samoodređenje, uključujući i pravo na odcjepljenje...” Osnovno načelo br. 1. Ustava SRH: „Hrvatski narod, zajedno sa srpskim narodom i narodnostima u Hrvatskoj, u skladu sa svojim povijesnim, slobodarskim težnjama, izvojevao je u zajedničkoj borbi, s drugim narodima i narodnostima Jugoslavije u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji nacionalnu slobodu, vlast radničke klase i radnog naroda, te uspostavio svoju državu - Socijalističku Republiku Hrvatsku i na temelju prava na samoodređenje, uključujući i pravo na odcjepljenje i udruživanje s drugim narodima.....“

43 „Komisija je u svojem Mišljenju br. 1 od 29. studenoga 1991., a objavljenom 7. prosinca 1991., ustanovila da se „Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nalazi u procesu raspada”. Stoga, uzimajući u obzir činjenicu da su, među ostalima i Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina, zatražile međunarodno priznanje kao neovisne države, Komisija je svjesna da pitanje koje joj se postavlja mora naći odgovor u kontekstu fluidnog stanja koje se neprestano mijenja, i smatra da se on mora zasnivati na načelima i pravilima međunarodnoga javnog prava.

Stoga je Komisija mišljenja da, čim proces u SFRJ dovede do stvaranja jedne ili više neovisnih država, problemi granica, a napose onih između republika na koje se odnosi postavljeno pitanje, morat će se rješavati u skladu sa sljedećim kriterijima:

Prvo – Vanjske će se granice morati u svim slučajevima poštovati, u skladu s načelom iz Povelje Ujedinjenih nacija, Deklaracije o načelima međunarodnoga prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih nacija (Rezolucija 2625 (XXV) Opće skupštine Ujedinjenih nacija) i Helsinškoga završnog akta, a kojim se inspirira i članak 11. Bečke konvencije od 23. kolovoza 1978., o sukcesiji država glede ugovora.

Drugo – Demokracije između Hrvatske i Srbije ili između ove druge i Bosne i Hercegovine, ili možda između ostalih susjednih neovisnih država, mogu se mijenjati jedino slobodnim i zajedničkim sporazumom.

Treće – U nedostatku tako postignutoga sporazuma, prijašnja razgraničenja dobivaju svojstvo granica zaštićenih međunarodnim pravom. To je zaključak kojemu vodi načelo poštovanja teritorijalnoga *statusa quo*, a napose načela *uti possidetis juris*, koje je, iako je najprije bilo prizivano u rješavanju problema dekolonizacije u Americi i u Africi, danas postalo načelom opće naravi, kao što je to izrekao Međunarodni sud (parnica o *Graničnom sporu*, Burkina Faso – Republika Mali, presuda od 22. prosinca 1986.): „Ipak to načelo nije posebno pravilo koje bi pripadalo samo nekom specifičnom sustavu međunarodnoga prava. Ono je opće načelo, logički povezano s fenomenom stjecanja neovisnosti ma gdje do njega došlo. Njegov očiti cilj jest da se izbjegne opasnost da se neovisnost i stabilnost novih država ugroze bratoubilačkim ratovima...”.

To je načelo to lakše primjenjivo između republika s obzirom na to da drugi i četvrti stavak

prava i sloboda, prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, a u skladu s Deklaracijom o Jugoslaviji i Smjernicama o priznanju novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu, Republika Hrvatska je priznata kao suverena država.

Koncept o statusu Republike Srpske Krajine, kao i njoj prethodećih srpskih autonomnih oblasti, kontinuirano se mijenjao. Naime, postojale su sljedeće opcije: prvo, pripajanje samoproglašanih srpskih autonomnih oblasti Republici Srbiji; drugo, proglašenje samoproglašanih srpskih oblasti federalnim jedinicama krunje SFRJ, koju su tada tvorile samo Srbija i Crna Gora;⁴⁴ treće, uspostava integralnog koncepta stvaranja zajedničke države srpskog naroda i četvrto, stvaranje nove federacije svih srpskih država.⁴⁵

članka 5. Ustava SFRJ predviđaju da se teritoriji i granice između republika ne mogu mijenjati bez njihova pristanka.

Četvrto – Nikakva promjena postojećih granica i crta razgraničenja postignuta silom ne može proizvesti pravne učinke, u skladu s dobro utvrđenim načelom međunarodnoga prava posebno obznanjenim u Deklaraciji o načelima međunarodnoga prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih nacija (Rezolucija 2625 Opće skupštine) i s Helsinškim završnim aktom koji je bio prizvan od Konferencije u Haagu 7. rujna 1991., kao i u nacrtu Konvencije Konferencije o miru u Jugoslaviji datiranom 4. studenoga 1991.“

Cfr. Degan, V. Đ.: *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002., str. 338-339.

- 44 Između 19. kolovoza i 2. rujna 1990. hrvatski Srbi održali su referendum o pitanju srpske „suverenosti i autonomije” u Hrvatskoj. Glasovanje je održano u većinskim srpskim područjima Hrvatske i bilo je ograničeno samo na srpske glasače. Hrvatima koji su živjeli u tim područjima bilo je onemogućeno sudjelovanje na referendumu. Rezultat glasovanja bio je velikom većinom u prilog srpskoj autonomiji „Srpsko nacionalno veće”, kojim je predsjedavao Milan Babić, proglasilo je „autonomiju srpskog naroda na etničkim i povijesnim teritorijima na kojima on živi, a koje su unutar sadašnjih granica Republike Hrvatske kao federalne jedinice Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije” 30. rujna 1990.
- 45 Skupština Republike Srpske Krajine i Skupština Republike Srpske usvojile su 31. listopada 1992. u Prijedoru zajedničku Deklaraciju (Službeni glasnik RSK, br. 17/1992.), kojom su započele prve pripreme za ujedinjenje navedenih paradržavnih tvorevina. U tekstu Deklaracije od trinaest točaka, dvije skupštine su se obvezale sljedeće: pravni sustavi u Republici Srpskoj Krajini i Republici Srpskoj bit će identični; građani Republike Srpske i Republike Srpske Krajine imaju srpsko državljanstvo, državni simboli su isti u skladu s povijesnim kontinuitetom srpskoga naroda i postojećim Ustavnim i zakonskim rješenjima, grb je tradicionalni grb Nemanjića s krunom, zastava srpska: crveno-plavo-bijela trobojnica i himna „bože pravde“; napad na jednu od republika smatra se istovremeno i napadom na drugu Republiku, zbog čega stupaju u obrambeni savez čiji je zadatak da obostrano štiti ostvarenu slobodu i integritet objiju republika; nadležni organi i institucije trebaju osigurati jedinstven sustav obrazovanja, što uključuje jedinstven pravopis, jezik i ćirilčno pismo; skupštine objavljuju spremnost za sve vidove povezivanja republika u oblasti inozemnih poslova, informiranja, komunikacija, transporta, kulture, socijalne i zdravstvene zaštite, ekonomskih aktivnosti, trgovine i vanjske trgovine, energije, ekologije i dr.; Republike će urediti zajedničke odnose iz sferi carinske, kreditno-monetarne, fiskalne i politike platnog sustava; skupštine republika obvezale su se na donošenje odluka o izboru za zajedničku Ustavotvornu skupštinu obave što prije, najkasnije devedeset dana nakon završetka rata; svi vidovi suradnje iz ove deklaracije ponudit će se i drugim srpskim državama; pokrenut će se inicijativa za sazivanje svih srpskih skupština (Republike Srpske Krajine, Republike Srpske, Republike Srbije i Republike Crne Gore); skupštine republika opredijelile su se za državno

Sve ideje, tzv. srpskih državotvoraca vidljive su iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima državnog teritorija Republike Hrvatske.

Glavna obilježja paradržavne tvorevine Republike Srpske Krajine bila su sljedeća: protuustavno stvorene na okupiranim područjima Republike Hrvatske; nedostatak demokratskog legitimiteta; nepostojanje pravnog kontinuiteta ni s jednom državom; etničko čišćenje okupiranih područja Republike Hrvatske od nesrpskog puka, odnosno stvaranje etnički čiste srpske države u kojoj je svaki pripadnik srpske nacionalnosti na području Republike Hrvatske upisan u evidenciju državljana SFRJ ujedno i njezin državljanin; izravno financiranje samoproglašene vlasti na okupiranom državnom teritoriju Republike Hrvatske od Republike Srbije; kontinuirana materijalna, vojna, kadrovska i potpora u ljudstvu u obliku raznih „dobrovoljačkih“ postrojbi iz Srbije i Crne Gore; nikada nijedna država nije *de facto* i *de iure* priznala njezino postojanje, odnosno nisu joj priznate kvalitete suverene države u smislu međunarodnog prava, tj. međunarodnopravni subjektivitet.

8. KONVALIDACIJA NORMATIVNIH AKATA RSK

Konvalidacija⁴⁶ je naknadno osnaženje nevaljalog pravnog posla ako razlog nevaljalosti leži u nedostatku neke od polaznih premisa samoga pravnog posla. Rimsko pravo nije dopuštalo konvalidaciju (*quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere*). Navedeno načelo je usvojeno u svim modernim pravnim sustavima, gdje postoje brojne iznimke. Suvremeno pravo razlikuje ništetne pravne poslove, koji se u načelu ne mogu konvalidirati i pobojne pravne poslove, kod kojih je moguća konvalidacija uz ispunjenje određenih pretpostavki.

Konvalidacija akata Republike Srpske Krajine u Republici Hrvatskoj propisana je odredbama Zakona o konvalidaciji,⁴⁷ koji je na svojoj sjednici od 26. rujna 1997. donio Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske. Pored navedenoga zakonskog teksta, ovu materiju reguliraju i tri podzakonska akta, i to: Uredba za provođenje

ujedinjenje, koje se odgaga do isteka plana OUN o zaštiti Republike Srpske Krajine (Vensov plan) i provest će se na osnovi rezultata plebiscita. Pripreme za ujedinjavanje RSK s „drugim srpskim državama“, započete krajem 1992., počinju se formalnopravno ostvarivati tijekom 1995. Skupština RSK, na trećoj sjednici prvog redovitog zasjedanja, održanoj u Borovu Selu 20. svibnja 1995., donijela je Odluku o pristupanju realizaciji ujedinjenja Republike Srpske Krajine i Republike Srpske (Glasnik Republike Srpske Krajine, br. 3/1995.). Navedena je Odluka donesena na temelju rezultata referenduma provedenog u lipnju 1993. o ujedinjenju Republike Srpske Krajine s Republikom Srpskom i drugim srpskim državama, a u skladu s projektom o ostvarivanju Srpske federacije kojega je Skupština Republike Srpske Krajine prihvatila na sjednici održanoj 10. studenoga 1994., a Skupština Republike Srpske prihvatila na sjednici 15./16. travnja 1995. U citiranoj Odluci, između ostaloga, navodi se da „proces ujedinjenja neće voditi suprotno interesima drugih Srpskih država, SRJ prije svega, odnosno proces će se usuglašavati sa svim Srpskim državama“.

46 Lat. *convalidatio*; engl. *convalescence*; njem. *Konvalidation, Konvaleszenz*; franc. *convalidation*.

47 Narodne novine, br. 104/1997.

Zakona o konvalidaciji akata izdanih u predmetima upravne naravi,⁴⁸ Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji u predmetima sudbene vlasti⁴⁹ i Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji za pravno područje rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi zaštititi vojnih i civilnih invalida rata.⁵⁰

Prema odredbama Zakona o konvalidaciji, konvalidiraju se svi pojedinačni akti i odluke donesene ili izdane od raznih tijela ili pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, donesene ili izdane u predmetima sudbene i upravne naravi na područjima Republike Hrvatske koja su bila ili koja su sada pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda. Međutim, konvalidacija je moguća samo ako je u skladu s odredbama Ustava Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj i drugim zakonima Republike Hrvatske. Konvalidacija se ne provodi *ex offo*, već isključivo na zahtjev zainteresiranih stranaka ili osoba koje imaju pravni interes. Naime, oni mogu tražiti od suda ili ovlaštenog upravnog tijela Republike Hrvatske ili pravne osobe koja ima javne ovlasti da utvrdi da su pojedinačni akti i odluka sukladni ili protivni Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj ili zakonima Republike Hrvatske.

Sukladno odredbama Uredbe za provođenje Zakona o konvalidaciji akata izdanih u predmetima upravne naravi, pojedinačni akti i odluke donesene ili izdane u predmetima upravne naravi na područjima Republike Hrvatske, koja su bila pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda, a koji ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o konvalidaciji, zamjenjuju se aktima nadležnih tijela Republike Hrvatske. Nadležnim tijelima za zamjenu akata su: nadležna ministarstva, županijski uredi i pravne osobe koje imaju javne ovlasti, kao stvarno i mjesno nadležna prvostupanjska tijela. Postupak zamjene akata nadležna upravna tijela provode *ex offo*, na zahtjev stranke ili na zahtjev osobe koja ima pravni interes. Međutim, kada stranka ili druga osoba koja ima pravni interes zatraži da se utvrdi da je akt konvalidiran, upravno tijelo će bez odlaganja o tomu obavijestiti svaku drugu osobu za koju ocijeni da može imati pravni interes u ovoj upravnoj stvari, te Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i Državno pravobraniteljstvo Republike Hrvatske, s pozivom da u roku od osam dana istaknu eventualne prigovore zbog kojih se ne bi mogla utvrditi valjanost konvalidacije akta u skladu s odredbama Zakona o konvalidaciji i odredbama Uredbe za provođenje Zakona o konvalidaciji akata izdanih u predmetima upravne naravi. U onim slučajevima kada osoba koja ima pravni interes zatraži od upravnog tijela da za akt koji je predmet konvalidacije utvrdi da je protivan Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj ili zakonima Republike Hrvatske, upravno tijelo obvezatno je provesti postupak utvrđenja je li akt sukladan

48 Narodne novine, br. 51/1998.

49 Ibidem.

50 Ibidem.

ili protivan Ustavu, Ustavnom zakonu ili zakonima Republike Hrvatske. Nakon toga, u roku od osam dana mora obavijestiti stranku, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i Državno pravobraniteljstvo Republike Hrvatske.

Uredbom za provođenje Zakona o konvalidaciji u predmetima sudbene naravi propisan je postupak utvrđivanja sukladnosti odluka donesenih u predmetima sudbene naravi na područjima Republike Hrvatske koja su bila pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda i postupak za utvrđivanje da su odluke u predmetima sudbene naravi protivne Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj ili zakonima Republike Hrvatske. O primjeni Zakona o konvalidaciji odlučuje sud stvarne i mjesne nadležnosti prema odredbama Zakona o područjima i sjedištima sudova⁵¹ na prijedlog zainteresirane stranke, osobe koja ima pravni interes, državnog odvjetnika ili državnog pravobranitelja. Nakon što sud primi prijedlog, dostavlja ga drugoj zainteresiranoj stranci, osobi koja ima pravni interes, državnom odvjetniku i državnom pravobranitelju, koji mogu u roku od trideset dana podnijeti prigovor. Ako u navedenom roku ne bude podnesen prigovor na prijedlog kojim se traži utvrđivanje da je konvalidirana odluka u predmetima sudbene naravi sukladna ili da je protivna Ustavu, Ustavnom zakonu ili zakonu Republike Hrvatske, sud će donijeti rješenje kojim će usvojiti prijedlog. Međutim, ako ovlaštena osoba podnese prigovor, sud će donijeti odluku o tomu je li konvalidirana odluka u predmetima sudbene naravi sukladna ili protivna Ustavu, Ustavnom zakonu ili zakonu Republike Hrvatske, a protiv odluke nadležnog suda dopuštena je žalba.

Uredbom za provođenje Zakona o konvalidaciji za upravno područje rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata propisan je postupak ostvarivanja prava iz radnog odnosa, nezaposlenosti, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata, na temelju pojedinačnih akata i odluka, konvalidiranih temeljem odredaba Zakona o konvalidaciji, donesenih ili izdanih od raznih tijela ili pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, na područjima Republike Hrvatske koja su bila pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda. Zainteresirana stranka ili osoba koja ima pravni interes može podnijeti zahtjev nadležnom tijelu da donese novi akt kojim se zamjenjuje konvalidirani akt te utvrdi da su pojedinačni akt i odluka kojima je ostvarila neko od prava iz citirane Uredbe, sukladni ili protivni Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj ili zakonima Republike Hrvatske.

Dakle, konvalidacija akata Republike Srpske Krajine moguća je ako nisu u suprotnosti s odredbama Ustava Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj i drugim zakonima Republike Hrvatske. Drugim riječima, to

⁵¹ Narodne novine, br. 3/1994., 104/1997.

znači da, *argumento a contrario*, svi akti Republike Srpske Krajine imaju onakav pravni značaj kakav su imali prije donošenja propisa o konvalidaciji i poslije toga. To su bili i ostali pravno nepostojeći akti i prema pozitivno-pravnim propisima Republike Hrvatske i prema odredbama međunarodnoga prava. Naime, njihov pravni (stvarni) učinak svodi se samo na privremeno onemogućavanje nadležnih pravosudnih i upravnih tijela da redovito obavljaju svoje dužnosti na privremeno okupiranim područjima Republike Hrvatske.⁵²

9. ZAKLJUČAK

Analizom svih normativnih rješenja vrlo se lako može zaključiti da je većina zakonskih rješenja kompilirana iz tadašnjih pozitivnih legislativa Republike Srbije i Savezne Republike Jugoslavije. Aktivnost krajinskih vlasti na izradbi njihovih zakonskih i podzakonskih akata ne možemo kvalificirati normativnom aktivnošću. Temeljni razlog nalazi se u činjenici da su mnogobrojni akti doneseni suprotno odredbama članaka 366. i 367. Ustava SRH, odnosno odredbama članaka 293., 296. i 298. Ustava SFRJ. Pored toga, glavnina zakonodavnog korpusa Republike Srpske Krajine donesena je u razdoblju od početka 1992. do polovice 1995., dakle kada je Republika Hrvatska bila priznati međunarodno-pravni subjekt. Naime, zakonodavni postupak u Republici Hrvatskoj (postupak donošenja zakona) reguliran je Ustavom RH i Poslovníkom Hrvatskoga sabora. Glede navedenog, aktivnost pobunjenih Srba na izradbi njihovih zakonskih i podzakonskih akata jedino se može definirati kao kvazinormativna aktivnost, jer nema ustavno uporište u nijednom od navedena tri ustava. Unatoč navedenoj činjenici, vlasti Republike Hrvatske poštivale su visoke demokratske i pravne standarde u pogledu normativne aktivnosti RSK. Zbog toga su donijele Zakon o konvalidaciji, koji je uz još tri podzakonska teksta regulirao konvalidaciju propisa RSK. Naime, konvalidacija normativnih akata RSK nije bila moguća jer su bili suprotni odredbama Ustava Republike Hrvatske i Ustavnim zakonom o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj i drugim zakonima Republike Hrvatske. Drugim riječima, to znači da, *argumento a contrario*, svi akti RSK imaju onakav pravni značaj kakav su imali prije donošenja propisa o konvalidaciji i poslije toga. To su bili i ostali pravno nepostojeći akti prema pozitivno-pravnim propisima Republike Hrvatske i prema odredbama međunarodnog prava. Naime, njihov pravni/stvarni učinak svodio se samo na privremeno onemogućavanje nadležnosti hrvatskih tijela vlasti da redovito obavljaju svoje dužnosti na privremeno okupiranim područjima Republike Hrvatske.

52 Cfr. Babac, B.: *Upravno pravo – Odabrana poglavlja iz teorije i praxisa*, Pravni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, Osijek, 2004., str. 172-181, 432-435; Babić, M.: *Kako ishod upravnog prijepora o konvalidaciji može biti prethodnim pitanjem za odlučivanje prijepora parbenoa*, Pravni vjesnik, br. 3-4, Osijek, 2003., str. 123-150.

Summary

THE HISTORIC OVERVIEW AND LEGAL CHARACTER OF NORMATIVE ACTS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA KRAJINA

By analyzing all normative decisions of the Republic of Srpska Krajina, it is easy to conclude that most legal decisions were compiled on the basis of positive legislation of the Republic of Serbia and the Federal Republic of Yugoslavia in force at the time. Activities of the Krajina authorities aimed at making legal and sub-legal acts, cannot really be qualified as normative activities, because many of such acts were adopted contrary to the provisions of Articles 366 and 367 of the Constitution of the Socialist Republic of Croatia and contrary to the provisions of Articles 293, 296 and 298 of the Constitution of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia. In addition, most of the legislative corpus of the Republic of Srpska Krajina was passed between the beginning of 1992 and mid 1995, i.e. in the period when the Republic of Croatia was a recognized subject of international law. The legislative procedure in the Republic of Croatia (the procedure of passing laws) is regulated by the Constitution of the Republic of Croatia and the Standing Orders of the Croatian Parliament. Considering the afore said, the activity of the rebel Serbs, pertaining to the making of their legal and sub-legal acts, may only be defined as a quasi-normative activity, since it had no constitutional hold in the above three constitutions. Despite this fact, authorities of the Republic of Croatia respected high democratic and legal standards with regard to normative activities of the Republic of Srpska Krajina. For that reason, Croatian authorities passed the Law on Convalidation which, along with other three sub-legal texts, regulated the convalidation of the regulations of the Republic of Srpska Krajina. Namely, the convalidation of the monetary acts of the Republic of Srpska Krajina was not possible because the latter were contrary to the provisions of the Constitution of the Republic of Croatia and the Constitutional Law on Human Rights and Freedoms and Rights of Ethnic or National Communities or Minorities in the Republic of Croatia and other laws of the Republic of Croatia. In other words, it means that, *argumento a contrario*, all the acts of the Republic of Srpska Krajina have the same legal significance they had prior to the passing of the convalidation regulations and after that they were and still are legally non-existing acts, in terms of both positive legal regulations of the Republic of Croatia and the provisions of international law. Their legal/actual effect accounts for a temporary hindering of the competence of the Croatian authorities to regularly conduct their duties on the temporarily occupied territories of the Republic of Croatia.

Key words: *Federal Republic of Yugoslavia, Socialist Republic of Croatia, Republic of Srpska Krajina, convalidation, normative activities, normative act.*

Zusammenfassung

HISTORISCHE DARSTELLUNG UND RECHTSCHARAKTER VON NORMATIVAKTEN DER REPUBLIK SERBISCHE KRAJINA

Die offensichtliche Tatsache ist, dass die Begründung von serbischen autonomen Gebieten sowie auch von der so genannten Republik Serbische Krajina (Abkürzung: RSK) gemäß positiven Gesetzgebungen der Sozialistischen Republik Kroatien und der Sozialistischen Föderativen Republik Jugoslawien (Abkürzung: SFRJ) eine illegitime Tat eines Teils von aufständischen Serben *ipso iure* und *ipso facto* darstellt. Die Tat wird auch von den Verordnungen des Völkerrechts identisch qualifiziert. Deshalb ist die Republik Serbische Krajina nie zum internationalrechtlichen Subjekt geworden. Gleichermaßen waren auch die normativen Aktivitäten von aufständischen Serben, welche die Grundlage des Prozesses von Gründung und Organisation der serbischen autonomen Gebieten und der Republik Serbische Krajina auf dem Gebiet der Republik Kroatien darstellen, *sub colore iuris* bzw. illegitim.*

Schlüsselwörter: *die Sozialistische Föderative Republik Jugoslawien, die Sozialistische Republik Kroatien, die Republik Serbische Krajina, Konvalidation, normative Aktivität, Normativakte.*

* Die Republik Serbische Krajina, wie schon in der Zusammenfassung erwähnt wurde, ist nie zum anerkannten internationalrechtlichen Subjekt geworden. Ungeachtet dieser Tatsache wird das Attribut *s.g.* nicht benutzt. Nach mehreren Konsultationen mit Experten für neuere kroatische Geschichte wurde mir, nämlich, vorgeschlagen, das Attribut *s.g.* vor dem Substantiv *Republik Serbische Krajina* nicht zu benutzen, was auch bei anderen Autoren sichtbar ist, welche in ihren Titeln den Namen dieser parastaatlichen Bildung benutzen. Demzufolge wird das Attribut *s.g.* bei den parastaatlichen Gewaltorganen des genannten Parastaats nicht benutzt.

Riassunto

RASSEGNA STORICA E CARATTERE GIURIDICO DEGLI ATTI NORMATIVI DELLA REPUBBLICA SERBA DI CRAINA

E' cosa risaputa che il sorgere di province (*oblasti*) autonome serbe, come appunto la c.d. Repubblica Serba di Craina, in base alla legislazione positiva della Repubblica Socialista di Croazia e della Repubblica Socialista Federale di Jugoslavia, *ipso iure* e *ipso facto* rappresenta un atto illegittimo di parte dei serbi insorti. La qualificazione di tale atto è identica anche sotto il profilo delle disposizioni del diritto internazionale. Per questo motivo la Repubblica Serba di Craina non è mai divenuta un soggetto giuridico internazionale. Altresì, le attività normative dei serbi insorti, che erano la base del processo di creazione e di organizzazione delle province (*oblasti*) autonome serbe e la Repubblica Serba di Craina sul territorio della Repubblica di Croazia erano *sub colore iuris* ossia illegittime.*

Parole chiave: *Repubblica Socialista Federale di Jugoslavia, Repubblica Socialista di Croazia, Repubblica di Croazia, Repubblica Serba di Craina, convalida, attività normativa, atti normativi.*

* Come indicato nel riassunto, la Repubblica Serba di Craina non fu mai un soggetto giuridico riconosciuto sul piano internazionale; cionondimeno, nel titolo, nei sub titoli e nell'intero testo non verrà fatto uso dell'attributo c.d. Ovvero, a seguito di numerose consultazioni con gli esperti della storia croata recente, m'è stato suggerito di non fare uso dell'attributo c.d. davanti a Repubblica Serba di Craina; un tanto è evidente anche presso gli altri autori i quali nel loro titolo usano la denominazione della menzionata entità parastatale. L'attributo c.d. non verrà usato davanti agli organi parastatali del menzionato parastato.

SLOBODA POSLOVNOG NASTANA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA - ŠTO DONOSI PRIJEDLOG ČETRNAESTE DIREKTIVE U PRAVU EUROPSKE UNIJE?

Dr. sc. Hana Horak, izvanredna profesorica
Dr. sc. Kosjenka Dumančić, viša asistentica
Zvonimir Šafranko, mag. iur.
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 347.72:339.923
339.923::061.1(4)
Ur.: 16. srpnja 2012.
Pr.: 16. studenoga 2012
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Autori u članku analiziraju slobodu poslovnog nastana u Europskoj uniji s aspekta ostvarivanja prava na prekogranično premještanje sjedišta trgovačkih društava. Analizirajući izvore prava Europske unije i praksu Europskog suda, autori u članku prikazuju problematiku koja se javlja posebice primjenom različitih teorija sjedišta društva u državama članicama Europske unije. U članku se daje pregled prakse Europskog suda u ovom području s posebnim naglaskom na najnoviji predmet VALE. Pregledom pravnih izvora u hrvatskom zakonodavstvu zaključuje se o usklađenosti hrvatskoga prava, u području slobode poslovnog nastana te mogućim problemima u poslovnoj praksi. Autori daju pregled rješenja nekih pitanja prekograničnog premještanja sjedišta društva danih u prijedlogu Četrnaeste direktive u pravu društava Europske unije.

Ključne riječi: *sloboda poslovnog nastana, teorija stvarnog sjedišta, teorija inkorporacije, prekogranično premještanje sjedišta društva, prijedlog Četrnaeste direktive.*